

INGÅR SOM BILAGA TILL RÅD & RÖN NR 10, DECEMBER 2006

Etikguiden

Att göra etiska köp

A man in a dark suit stands with his back to the viewer, looking at a large wooden signpost. The signpost has a central vertical post and several horizontal arrows pointing in various directions. The background is a stylized landscape with rolling hills and a blue sky with clouds. The overall style is that of a painting or a textured illustration.

Råd & Rön

**Detta häfte följer med som bilaga i
Råd & Rön nr 10/06.**

Chefredaktör och ansvarig utgivare:
Carina Lundgren

Text:
Emma Johnson, Sveriges Konsumentråd

Bilder:
Från företag, organisation eller myndighet
som administrerar märkningen samt
The Factory of Designs bildarkiv.

Form och layout:
The Factory of Design

Tryck och repro:
Elanders Gummessons AB, Falköping

© Råd & Rön 2006.

Att ställa krav och välja med omsorg

Allt fler av de varor vi köper i Sverige importeras från fattiga länder. Vår import skapar arbete och ger många människor en chans att försörja sig och sin familj. Men tillverkningen sker ofta på omänskliga villkor. Genom att ställa krav på företagen kan du påverka dåliga arbetsvillkor till det bättre. Genom att välja med omsorg kan du stödja den del av tillverkningen som sker på goda villkor. Som konsument har du makt att minska orättvisorna!

Detta är en guide från Sveriges Konsumentråd och Råd & Rön till dig som vill väga in etiska aspekter när du handlar.

Rättvisemärkt är en etisk märkning som fokuserar på mänskliga rättigheter och riktar sig till anställda och odlare i fattiga länder. Rättvisemärkt upprättar en långvarig handelsrelation och betalar ett garanterat minimipris som täcker produktions- och levnadsomkostnader för producenten. Rättvisemärkt har även regler för att motverka barnarbete, främja organisationsrätten, motverka diskriminering och uppmuntra ekologiskt odlande. I Sverige finns det idag jordbruksprodukter, fotbollar och bomull som är certifierade av Rättvisemärkt.

Krav är en märkning som riktar sig till producenter i både rika och fattiga länder. Märkningen garanterar att produktionen skett utan kemiska bekämpningsmedel, konstgödsel och GMO, något som gynnar både jordbrukare och miljö. Krav har även kriterier för djurhållning och socialt ansvar. Krav-märket finns främst på livsmedel, men även på textilier, gödsel och plantor.

FSC-märket är en märkning av skogsprodukter som visar att produkterna kommer från miljöanpassat, samhällsnyttigt och ekonomiskt livskraftigt skogsbruk. För certifiering kräver organisationen Forest Stewardship Council (FSC) bland annat hänsyn till miljön, ursprungsbefolkningars traditionella rättigheter samt att skogsbruket gynnar de lokala samhällenas och de anställdas sociala och ekonomiska välfärd. I Sverige kan man idag bland annat köpa FSC-märkt grillkol, trägolv, trädgårds- och kontorsmöbler.

Utz Kapeh och **Rain Forest Alliance** finns i Sverige på kaffe respektive kaffe och bananer. Certifieringarna syftar till att förbättra konventionella odlingar och har regler för miljö och socialt ansvarstagande. Till skillnad från Krav-märkta produkter är det **tillåtet att använda mycket giftiga bekämpningsmedel** och odlarna **saknar den typ av garanterat minimipris** som Rättvisemärkt ger.

Världsbutikerna för Rättvis handel

I en världsbutik säljs varor som antingen är certifierade av Rättvisemärkt eller importerade via en rättvis handelsorganisation. En rättvis handelsorganisation följer särskilda kriterier för rättvis handel men sätter inte någon märkning på varorna. Kriterierna handlar bland annat om skälig betalning, långsiktighet och respekt för mänskliga rättigheter. I en världsbutik kan du bland annat köpa hantverk, matvaror, leksaker och kläder. Det finns knappt 40 världsbutiker i Sverige.

Fair Trade Centers etikbarometer

Fair Trade Center är en ideell organisation som arbetar för en rättvis internationell handel. På Fair Trade Centers hemsida kan du med hjälp av etikbarometerens tabeller jämföra och bedöma företag ur ett etiskt perspektiv.

Fråga företagen!

Ett bra sätt att få företag att ta ansvar är att ställa frågor. Detta kan du fråga:

- Respekteras mänskliga rättigheter i produktionen?
- Respekterar företagets underleverantörer mänskliga rättigheter?
- Har företaget en uppförandekod/etiska regler?
- Kontrollerar företaget att uppförandekoden/de etiska reglerna följs?
- Får de som producerar varan en lön de kan leva på?

Men se upp för företag som svarar att allt är frid och fröjd. Alla företag, även de mest ansvarsfulla, kan ha problem i produktionen.

Livsmedel

Priserna på jordbruksprodukter såsom kaffe och kakao har pressats kraftigt under de senaste årtiondena. Ibland kan priserna sjunka så lågt att de inte ens täcker de kostnader bonden har för att tillverka produkten. Dessutom drabbas människor i jordbruket ofta av hälsoproblem från bekämpningsmedel.

För att gynna bönderna och miljön kan du köpa Rättvisemärkt, Krav-märkt eller produkter importerade via en rättvis handelsorganisation. I andra länder finns fler livsmedel certifierade av Rättvisemärkt, till exempel vindruvor, mango, avokado och ananas. Frågar vi efter dessa varor så finns de snart även i svenska butiker.

Kläder och smycken

Att låga löner, lång arbetstid och sexuella trakasserier är vanligt på klädfabrikerna är numera välkänt men att handla etiskt när det gäller kläder är svårt. Någon märkning finns inte. Däremot finns det kläder som är gjorda av Rättvisemärkt bomull samt ett antal små klädföretag som framhåller att de har en etiskt godtagbar produktion.

Flera miljoner människor i Kina har drabbats av den dödliga sjukdomen stendammslunga. Sjukdomen orsakas av damm från kvarts och är vanlig bland arbetare i smyckesindustrin. Många av de lite billigare smyckena vi köper kommer från Kina. När du köper smycken och kläder, fråga hur och var de är producerade.

Leksaker

Majoriteten av världens leksaker tillverkas i Kina. Produktionsvillkoren är ofta hårda med långa arbetsdagar, farlig arbetsmiljö och låga löner. I Kina finns endast en facklig organisation. Denna styrs helt av den kinesiska staten och dess huvuduppgift är att stärka partiet och staten.

Gör din leksaksaffär uppmärksam på problematiken genom att fråga hur leksakerna tillverkats.

Möbler

Den tropiska regnskogen har världens artrikaste ekosystem och många ursprungs- och lokalbefolkningsgrupper är beroende av skogen för sin försörjning. Skövlingen av skogen hotar djur- och växtliv. Ursprungsbefolkningar tvingas bort från landområden där de verkat i generationer. Handeln med tropiskt trä till möbler är en av de industrier som bidrar till skövling av regnskog.

När du handlar möbler bör du fråga om materialet kommer från skogsbruk som bedrivits med hänsyn till människor och miljö och om det finns FSC-märkta möbler.

Etiska fonder

Det finns en rad olika etiska fonder att välja på idag. Vad som menas med etisk varierar från fond till fond. Därför är det viktigt att undersöka vilka kriterier fondbolaget ställer, hur bolaget avser leva upp till kriterierna och om detta överensstämmer med ens egna etiska uppfattning.

En undersökning Råd & Rön och Fair Trade Center gjort pekar på att trots att ett fondbolag bedömt en bransch (vapen, alkohol och tobak t ex) som oetisk kan det i en del fonder förekomma sådana företag.

HÄR KAN DU HANDLA

Livsmedel – Varor certifierade av Krav och Rättvisemärkt kan du hitta i vanliga livsmedelsaffärer. Världsbutikerna har ofta ett större utbud av Rättvisemärkt.

Kläder och smycken – Dem Collective, Kuyichi och Switcher framhåller att de tillverkar kläder på etiskt godtagbara sätt. Dessa och liknande kläder säljs på Ekovaruhuset i Stockholm, Babuscka i Malmö, Minni ekoaffair i Göteborg och i världsbutiker. Smycken importerade enligt kriterier för rättvis handel säljs exempelvis i Burkina Faso Boutique i Stockholm, Butiken spegeln i Karlstad och i Tandådalens fjällkyrka.

Möbler – FSC-märkta möbler kan du hitta i vanliga möbelaffärer.

Leksaker – Världsbutikerna säljer leksaker. Rättvisemärkt-fotbollar säljs av Sackeus och Sportsystem. Svanenmärkning på leksaker kan dyka upp i affären under 2007.

Rättvisemärkt är en etisk märkning som främjar mänskliga rättigheter. Märkningen innebär bland annat att anställda och odlare i fattiga länder får skäligt betalt för sina varor.

Krav-märket riktar sig till producenter i både rika och fattiga länder. Märkningen garanterar att produktionen skett utan kemiska bekämpningsmedel, konstgödsel och GMO.

FSC-märket är en märkning av skogsprodukter som visar att produkterna kommer från skogsbruk som bedrivs på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till både miljö och människor.

Vill du veta mer kontakta

Fair Trade Center

www.fairtradecenter.se

Rena Kläder

www.renaklader.org

Rättvisemarkt

www.rattvisemarkt.se

Krav

www.krav.se

Forest Stewardship Council

www.fsc-sverige.org

Svenska Naturskyddsföreningen

www.snf.se

Världsbutikerna

www.varldsbutikerna.org

Sveriges Konsumentråd

Sveriges Konsumentråd, Box 6086, 102 32 Stockholm

Besöksadress: Sveavägen 90, Stockholm

Tel: 08-674 43 00 **Fax:** 08-674 43 29

E-post: info@sverigeskonsumentrad.se

Webbplats: www.sverigeskonsumentrad.se

Råd&Rön

Råd & Rön, Box 6086, 102 32 Stockholm

Besöksadress: Sveavägen 90, Stockholm

Tel: 08-674 43 10 **Fax:** 08-674 43 25

E-post: radron@radron.se

Webbplats: www.radron.se